

רשימות חוברת נ

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"ק פרשת פנחס, הננו מוציאים לאור מאוצר רשימותיו של כ"ק אדמו"ר זי"ע שרשם לעצמו — הרשימה ד"בלק*, ש"ת וישי", שבה נתבאר תוכן הענין ד"וישב ישראל בשטים גו'", ותיקונו ע"י פנחס דוקא.

לתועלת הלומדים, למען ירוץ בו הקורא, הנה, לאחר העתקת הרשימה בלשון אדמו"ר בעצמו בכת"ק, בא גם פיענוח ותיבות-קישור המשולבים בין דברי הרב, וכן ציוני מראי מקומות הבאים בשוה"ג, שנערכו ע"י המו"ל, בדרך אפשר ועל אחריותם בלבד, ובפרט שעמקו וכו' דברי רבינו, כנודע.

מערכת „אוצר החסידים"

עש"ק פ' פנחס, ה'תשנ"ו
ברוקלין, נ.י.

(* להעיר, שבגכת"ק נרשם תחילה "פנחס", ואח"כ העביר קולמוס ורשם "בלק".

בלק. ש"ת וישי.

וישב ישראל בשטים גו'. כמה פרטים אינם מובנים לכאורה. והעיקר כללות הענין, איך בנ"י בהיותם במעלה עליונה עד שהיו מוכנים ליכנס תומ"י לא"י — כי זהו מסע האחרון, כדמוכח במדבר כב' א', שהי' לפני ענין שטים, במדבר לג' מט'. וכ"מ דברים לד' ו'. יהושע ב' א', ג' א' — ונכשלו בעון ע"ז. וע"ז פעור שהיא מדרי' היותר פחותה בע"ז. וכדאיתא סנה' () שאף שעבדה כל ע"ז לא רצתה בבעל פעור. וההבנה בזה: שבכל ע"ז יש איזה מקום לטעות ר"ל, וכמש"נ (דברים ד' יט') אשר חלק גו' החליקם בדברים כו' () , כי הם שלוחי השפע, אלא שהם כגרזן ביד החוצב (יעוין יד ה' ע"ז בתחלתו — לענין דור אנוש — דרמ"צ), משא"כ בעל פעור שעבודתו בצואה, היינו פסולת הנשאר לאחר בירור כל הטוב מהאוכל, הרי אין מקום בשכל לטעות בזה.

והענין: במדבר לא היו שייכים לענינים גשמים וחומרים, שהי' להם מן — לחם שמה"ש כו' שאין בו פסולת — מי הבאר ענני הכבוד — והם גיהצו הלבושים, שמלתך לא בלתה גו' — ומהא דכולם חזרו בשביל משה (תענית) מוכח דכ"ז הי' ע"ד המן לחם מן השמים. והרי זה הי' תחלת טעות המרגלים, כי לא רצו בנסיון וסכנת ירידה צורך עלי' בענינים ומצות הגשמים. וזהו שאמרו וגם זבת חו"ד גו' (במד' יג' כז'), ע"ד מיא דדיומסית כו' שהשכיחו תלמודו גם ר"א בן ערך, (שבת) אפס כי עז העם גו' (שם כח'), ע"ד ישראל עזין שבאומות (ביצה כה:) שרק ע"י תורה שמתשת נעשים ביישנים (שם חדא"ג), ולא רצו בנסיון. ובהמעבר, כשצריכים היו כבר להכון עצמם לכניסה לארץ וירידה לענינים גשמים, אדם חורש אדם זורע, זה תחת גפנו וזה תחת תאנתו, באו לשטים, מל' כי תשטה אשתו, הסרה מדרך המלך מלכו ש"ע, ע"ד שתחילת מציאות החטא — עה"ד — הי' ותרא האשה כי טוב העץ למאכל, הרגשת חסרון עצמו (תו"א). וכמו התועה ביער מקום שודדים וחיות רעות, שמתחיל בהסרה קלה מן הדרך הגדלה מעט מעט עד שמוצא עצמו ביער אפל.

ויחל העם לזנות גו', ע"ד ולא תתורו גו' זונים אחריהם, שנעשה בעלונו אדנים זולתך, תאות רעות, וכללותם — שענינם התקשרות

בענינים שלא לה' המה — והגדולה שבהם — שלכן פ' עריות קורים ביוהכ"פ במנחה () — הוא בעילת ארמית.

ובעומק יותר: כל מעשי אדם וגם מלוי צרכיו ההכרחים צ"ל בשביל בכל דרכיך דעהו (עי' יד דעות ס"פ), וזהו מותר האדם מן הבהמה. ואז אינו מקבל — מהמאכל וכה"ג — בלבד, כ"א גם משפיע בו, כי ע"י נתעלה המאכל וכיו"ב, משא"כ כשהוא רק למילוי תאותו. ובתאות המשגל התכלית הוא קיום המין, פו"ר (רמב"ן), משא"כ בזונה, שזונה מתהפכת כדי שלא תתעבר (יבמות), ובפרט בהבועל ארמית שבנך הבא מן הנכרית אינו בנך (), הרי מוכח שאין בזה אלא מילוי תאוה וירידה — שנעשה מקבל וטפל להדבר שבו ממלא תאותו — בלבד, וגם את המאכל וכיו"ב מוריד שעושה בו וע"י עבירה.

וזהו שסוף דבר הי' ויצמד ישראל לבעל פעור, כי אכילה וכו' מחי' ע"י מוצא פי גו' שבמאכל ששרשו למע' ממוצא פי גו' שבאדם, וכשאוכל לש"ש מעלה הניצוץ וגם המאכל למעלה, ונמצא האוכל וכו' משפיע ומקבל מהמאכל. משא"כ בממלא תאותו אינו אלא מקבל, ואינו מתעסק אלא בחומריות המאכל. ומתיקותו החומרית של המאכל הרי אינו אלא הפסולת דלמע', מים תחתונים (לקו"ת). וזהו ענין ע"ז דבעל פעור דמתריזין כו', ירידה ומדרי' פחותה, שאין בה טוב כלל. וזהו שכל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור גו' (דברים ד' ג') הוא המנגד וההיפוך דואתם הדבקים גו' חיים גו' (שם ד').

וזהו שראשי הגורמים בזה הי' זמרי, ודרז"ל שנעשה כביצה המוזרת (סנה'), היינו היפך ענין ההולדה, שזהו כח הא"ס שבטבע, והיפך ענין קיום המין כו'. ושם האשה כזבי, שכזבה באבי' (סנה'), נהרות המכזבין היפך דמים חיים, היפך דה"א אמת ותורת אמת נתן לנו. והעומד בפרץ ומתקן היינו דוקא פנחס, ולא משה ואלעזר, כי מיני' ובי' אבא לישידי בי' נרגא (סנה' לט' ס"ש"ב רפ"לא), שהי' מבנות פוטיאל (שמות ו' כה') שפיטם עגלים כו' (), וגם עדיין לא הי' כהן (), אף שהמנגד לפעור הוא מרע"ה, וכמש"נ (דברים לד' ו') ויקבור אותו בגי בארץ מואב מול בית פעור, וארז"ל () כשפעור עולה ורוצה לקטרג רואה קבורת משה (?). כו'. והיינו כי יש חלוק בין תשובה או תקון החטא — דהיינו הך — או סלוק הקטרוג ושלא לבוא לידי חטא. דבתשובה ותקון הרי אמרז"ל (יומא) באותו פרק באותה אשה באותו מקום. ועד"מ בקלקול כלי צריך לירד למקומה לקחתה ולתקנה. וע"פ פשוט ג"כ בהריגת זמרי וכזבי — שזהו התיקון, וכל' הכתוב (במד' כה' יא') השיב

את חמתי מעל בני בקנאו גו', וכ"ה ג"כ שם יג' — צריך הי' לבוא אל הקבה. וכ"ה ג"כ ברוחניות. וכהמעשה דיחידות אדהאמ"צ (קונ' בהקדמה) שנמצא בדקות מן הדקות ואז מוצא עצה. משא"כ שלא לבוא לזה וכו', צ"ל ע"י שפלות בעיני עצמו, היפך ענין מילוי התאוה, וחבור מדרי' היותר תחתונה בעליונה (היפך ענין הצואה) מבלי אשר ימצא ראש וסוף. (זהו א) ונשב בגיא — שפלות — ומזה נעשה מול בית פעור (דברים ג' כט'. לקו"ת). (ב) מרע"ה שהוא הוריד שכנה למטה (מ"ר).

ולמ"ד (ב"ב) פנחס זה אלי', הרי הי' מדה כנגד מדה שתקון עון פעור, צואה, היינו שגם למטה מטה נמצא ניצוץ אלקי קדוש ביותר, הנופל מגבוה כו', ולכן נמצא בו מעלה גם לגבי מרע"ה שגופו צריך קבורה, משא"כ אלי' עלה גופו — גשמיות — בסערה השמימה.

ע"פ פשוט הא דהי' פנחס ולא משה ואלעזר: אין לומר דהוא הי' שייך לבאים לארץ, דהרי ע"י אלעזר נחלקה הארץ. גם א"ל דנצטיין בשמירת הברית, דמנ"ל הא [גם א"ל דפסק עון פעור לגמרי, דבמדרש הנ"ל אינו כן, ומקרא מלא הוא (יהושע כב' יז) המעט לנו את עון פ. אשר לא הטהרנו ממנו עד היום הזה]. וי"ל דטענת זמרי היתה א"ת זו אסורה צפורה מי התירה לך () , וא"כ הי' מרע"ה כעין נוגע בדבר, עביד דינא לנפשא. וה"ה לאלעזר שג"כ נשא מבנות פוטיאל כנ"ל.

והא דארז"ל כדי שיבוא פנחס כו' ()

וא"ל דגם פנחס נעשה חלל עי"ז, דהא בלאה"כ הרי לא נתכהן פ. עד שהרגו לזמרי (ובדעת זקנים מבעלי התוס' דב' דעות בזה, דלחד מ"ד כבר הי' משוח מלחמה — גטין —). עוי"ל דהא בודאי נתגירה צפורה ואשת אלעזר, וא"כ נולד פ. בכשרות גם למ"ד דדין ישראל להם גם קודם מ"ת. וא"ל דהא גיורת אסורה לכהן — יבמות , וגם מרע"ה הי' כהן, וכמארז"ל () ע"פ בניו יקראו על שבט הלוי — דקודם מ"ת הרי עבודה בבכורות ומשה ואלעזר לא היו בכורים. אבל לאחר מ"ת נאסרו להם וצריכים לגרשם. וא"ל דהא כל ישראל גרים נעשו במ"ת, דאינו דהא בכ"ז גר מעכו"ם שאני, כיון דטעם אסור גיורת לכהן הוא משום ולא שייך זה בכל ישראל.

ובזה מיושב דהא פשיטא דידע זמרי דקודם מ"ת שאני או דנתגיירה, ומה אמר ואת"ל כו'. ובאמת צע"ק טעם אלעזר — דהא משה

בלאה"כ פירש מן האשה. ואולי מתה אשת אלעזר כבר, או דאבי אמו הי' מיתרו (סוטה). ועדיין צ"ע.

עוי"ל דהי' פנחס דוקא, דלא הי' כהן, ואין אסור טומאה, דשמא ימות זמרי [ויש לברר הא דקנאים פוגעים בו, אם גם כהן מותר א"ל. גם את"ל דמותר, י"ל דבכ"ז נתעלמה הלכה כדי שלא יטמא משה או אלעזר]. ואף דמבואר בת"י דנעשה נס ולא מת, הרי אין סומכין עה"נ. ועוד דבסנה' לא חשיב זה בנסים שנעשו לו. וי"ל דקא סבר דמת [אף די"ל דגם בלא נס אינו מוכרח דימות תומ"י, קודם יציאת פ. מן האהל], וכ"מ קצת בדעת זקנים מבהתו"ס.

גם יש להעיר מהא דת"ח שאמר כו' אם בשעת מעשה אינו נאמן (יבמות), וכאן ה"ז הלכה. אלא דכאן שאני דמשה וב"ד קיים, משא"כ אם הי' נעשה ע"י משה, מי יאשר על ידו. וא"ל דישאלו לב"ד, דאיכא למימר דלא יהיו נאמנין דחיישינן שלא ירצו להכחישו, ע"ד דבד"נ מתחילין בקטן [ודוחק. ואינו אלא לחדודי].



בלק. ש"ת וישי.

א. בכללות המאורע ד"וישב ישראל בשטים גו"י — כמה פרטים אינם מובנים לכאורה, והעיקר אינו מובן כללות הענין:¹
איך אירע מאורע כזה אצל בנ"י בהיותם במעלה עליונה עד שהיו מוכנים ליכנס תיכף ומיד לארץ ישראל,²

— כי זהו מסע האחרון לפני כניסתם לארץ, כדמוכח ממ"ש (במדבר כב' א') "ויסעו בני ישראל ויחנו בערבות מואב מעבר לירדן ירחו", שהי' לפני ענין שטים, כמ"ש (במדבר לג' מט') "ויחנו מבית הישמות עד אבל השטים בערבות מואב". וכן מוכח ממ"ש (דברים לד' ו') "ויקבור אותו בגי בארץ מואב מול בית פעור"; "וישלח יהושע בן נון מן השטים גו' מרגלים גו"י (יהושע ב' א'), "ויסעו מן השטים ויבואו עד הירדן גו"י (שם ג' א') —

ובהיותם במצב כזה נכשלו בעון עבודה זרה, ולא עוד אלא בע"ז דפעור, שהיא מדריגה היותר פחותה בע"ז, וכדאיתא בסנהדרין (סד), א' (ע"ד נכרית אחת שאף שעבדה כל ע"ז שבעולם לא רצתה בבעל פעור.

וההבנה בזה שפעור היא מדריגה היותר פחותה שבע"ז: שבכל ע"ז יש איזה מקום לטעות רחמנא ליצלן, וכמ"ש"נ (דברים ד' יט') ע"ד האפשרות לטעות ולעבוד את צבא השמים: "אשר חלק ה' אלקיך אותם לכל העמים גו"י", "מלמד שהחליקם בדברים (מניחם לטעות) כו"י" (ע"ז נה, א (ובפרש"י)), כי הם שלוחי השפע, אלא שהם כגרזן ביד החוצב (יעוין יד הל' ע"ז בתחלתו — לענין דור אנוש —

(1) פרשתנו כה, א.

(2) בכמה ענינים דלקמן — ראה גם שיחת ש"פ בלק תשכ"ג (בהוספות ללקו"ש ח"ד ע' 1327 ואילך).

(3) ראה גם פרש"י חקת כ, כב: "כולם שלמים ועומדים להכנס לארץ".

(4) "מעשה בנכרית אחת שהיתה חולה ביותר, אמרה, אם תעמוד האשה ההיא מחולי' תלך ותעבוד לכל ע"ז שבעולם. עמדה (ועבדה) לכל ע"ז שבעולם. כיון שהגיעה לפעור שאלה לכומרים במה עובדין לזו, אמרו לה אוכלין תרדין ושותין שכר ומתריזין בפני', אמרה, מוטב שתחזור ההוא אשה לחולי' ולא תעבוד ע"ז בכך" (ומסיים שם, "אתם בית ישראל אינן כן, הנצמדים לבעל פעור כו"י).

דרמ"צ מצות מילה פ"ג⁵), משא"כ בעל פעור שעבודתו בצואה, היינו פסולת הנשאר לאחר בירור כל הטוב מהאוכל, כך שאי אפשר לקבל מזה עוד השפעה, הרי אין מקום בשכל לטעות בזה.

ועפ"ז מתחזקת יותר הקושיא איך טעו בני"ב בבעל פעור, ובפרט בהיותם במעלה עליונה כו'.

ב. והענין :

בהיות בני"ב במדבר לא היו שייכים לענינים גשמיים וחומריים, שהי' להם מן — לחם שמלאכי השרת אוכלין כו' שאין בו פסולת⁶, מי הבאר, וענני הכבוד — והם גיהצו הלבושים, כדרשת חז"ל⁷ עה"פ⁸ "שמלתך לא בלתה גו'".

— ומהא דכולם (גם מי הבאר וענני הכבוד) חזרו בשביל משה (תענית ט, א⁹), מוכח דכל זה הי' ע"ד המן (שמלכתחילה הי' בשביל משה), "לחם מן השמים"¹⁰, היינו, שכל צרכיהם ניתנו להם "מן השמים".

והרי זה הי' תחלת טעות המרגלים שלא רצו להכנס לארץ, כי לא רצו בנסיון וסכנת ירידה (עם היותה צורך עלי') בענינים ומצות הגשמיים. וזהו שאמרו "וגם זבת חלב ודבש גו'" (במדבר יג' כז') — ע"ד מיא דדיומסית כו' שהשכיחו תלמודו גם של ר"א בן ערך (שבת קמז, ב¹¹), וכן אמרו "אפס כי עז העם גו'" (שם כח') — ע"ד

(5) ושם: "כמ"ש הרמב"ם בפ"א מהל' ע"ז בימי אנוש טעו העם טעות גדול ונבערה עצת חכמי הדור ההוא אמרו ראוי לחלוק להם כבוד כו', ור"ל לפי שראו שכל בחי' שפע למטה נמשך ע"י צבא השמים .. לזאת עבדו למזלות ולכל צבא השמים המשפיעים בעוה"ז" (כדי ש"יהי' להם השפעת טובה"), והטעות שלהם, "שלא הבינו האמת היות כל צבא השמים בידו ית' כגרון ביד החוצב בו בלבד, וא"כ לא הי' מועיל כלל העבודה והכבוד אליהם כמו שלא יתכן ליתן כבוד לגרון הדומם שבידי אדם".

(6) ראה יומא עה, ב: "לחם אבירים אכל איש, לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו, דברי ר"ע .. ר' ישמעאל אמר .. אל תקרי אבירים אלא איברים, דבר שנבלע במאתים וארבעים ושמונה איברים" (אינו יוצא מן המעיים — פרש"י).

(7) פסיקתא דר"כ ויהי בשלח. הובא ביל"ש (רמז תתנ) ובפרש"י עה"פ.

(8) עקב ח, ד.

(9) ושם: "שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל .. משה ואהרן ומרים. וג' מתנות טובות ניתנו על ידם .. באר בזכות מרים, עמוד הענן בזכות אהרן, מן בזכות משה. מתה מרים נסתלק הבאר .. מת אהרן נסתלק ענני כבוד .. חזרו שניהם בזכות משה".

(10) בשלח טז, ד.

(11) ושם (בפרש"י): "חמרא דפרוגייתא ומיא דדיומסת קיפחו עשרת השבטים מישראל

"ישראל עזין שבאומות" (ביצה כה, ב), שרק ע"י תורה שמתשת נעשים ביישנים (שם בחדא"ג מהרש"א). ולכן לא רצו להכנס למקום כזה שצריכים לעמוד בנסיון.

ובהמעבר מהמדבר לארץ, כשצריכים היו כבר להכון עצמם לכניסה לארץ וירידה לענינים גשמיים, "אדם חורש אדם זורע"¹², "זה תחת גפנו וזה תחת תאנתו"¹³ — באו לשטים ("וישב ישראל בשטים"):

"שטים" — הוא מלשון "כי תשטה אשתו"¹⁴, שפירושו¹⁵ נטי', הסרה מדרך המלך, מלכו של עולם — הסרה קלה, שהולכת וגדלה כו',

ע"ד שתחילת מציאות החטא — חטא עץ הדעת — הי' "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל"¹⁶, הרגשת חסרון עצמו, שמרגיש שחסר לו כו', ומזה בא לתאוות ועבירות כו' (תו"א ס"פ משפטים¹⁷),

וכמו התועה ביער מקום שודדים וחיות רעות, שמתחיל בהסרה קלה מן הדרך ההולכת וגדלה מעט מעט עד שמוצא עצמו ביער אפל¹⁸.

וזהו שכאשר "וישב ישראל בשטים" אזי "ויחל העם לזנות גו"¹⁹ — ע"ד מ"ש¹⁹ "ולא תתורו גו' זונים אחריהם", שנעשה "בעלוננו אדונים זולתן"²⁰, תאות רעות, וכללותם של התאוות רעות (שענינם התקשרות בענינים שלא לה' המה) והגדולה שבהם — שלכן פ'

(שהיו בעלי הנאה ועסקים בכך ולא היו עוסקים בתורה ויצאו לתרבות רעה). רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם (לפורגיתא ודיומסית) אימשך בתרייהו (אחר היין והרחיצה) איעקר תלמודי" (נעקר תלמודו ושכחו).

(12) ע"פ לשון חז"ל — ברכות לה, ב.

(13) ע"פ לשון הכתוב — מלכים-א ה, ה. ועוד.

(14) נשא ה, יב.

(15) פרש"י עה"פ. וראה סה"מ תש"י ע' 114.

(16) בראשית ג, ו.

(17) ושם (עט, ד): "שרואה א"ע ומכיר חסרונו או יודע שזה טוב לו, כמ"ש ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וגו', וזהו שרש הזוהמא ומקור לכל התאוות והעבירות, כי בוחר בזה לטובתו או לרעתו, משא"כ קודם החטא .. לא היו מרגישים שום הרגש חסרונם או טובה לעצמו כו'" (וראה גם "רשימות" חוברת יב ע' 14).

(18) ראה גם תורת מנחם — התוועדויות ח"א ס"ע 134 ואילך.

(19) שלח טו, לט. וראה לקו"ת שלח מה, ב. קרח נג, ג. ובכ"מ.

(20) ישעי' כו, יג. וראה דרך חיים שער התשובה פ"ד. ועוד.

עריות קורים ביוהכ"פ במנחה (מגילה לא, א²¹) — הוא בעילת ארמית.

ג. ובעומק יותר:

כל מעשי אדם וגם מלוי צרכיו ההכרחים צ"ל בשביל "בכל דרכיך דעהו" (עיין יד הל' דעות ס"פ ג²²). וזהו מותר האדם מן הבהמה²³. ואז אינו מקבל — מהמאכל וכה"ג — בלבד, כי אם גם משפיע בו, כי על ידו נתעלה המאכל וכיו"ב²⁴, משא"כ כשהוא רק למילוי תאותו, אינו אלא מקבל מהמאכל (וכיו"ב) בלבד.

ובתאות המשגל — התכלית הוא קיום המין, פרי' ורבי' (רמב"ן אחרי יח, ו²⁵). משא"כ בזונה, שזונה מתהפכת כדי שלא תתעבר (יבמות לה, א), ובפרט בהבועל ארמית, שגם אם נתעברה וילדה אינו בנו, כי בנך הבא מן הנכרית אינו בנך אלא בנה (שם יז, א. וש"נ) — הרי מוכח שאין בזה אלא מילוי תאוה, ובמילא אין בזה אלא ירידה — שהאדם נעשה מקבל וטפל להדבר שבו ממלא תאותו — בלבד, ונוסף על הירידה שלו, גם את המאכל וכיו"ב מוריד, כיון שעושה בו ועל ידו עבירה²⁶.

ד. וזהו שסוף דבר הי' "ויצמד ישראל לבעל פעור"²⁷ — כי: אכילה וכו' — מחי' את האדם ע"י "מוצא פי גו"²⁸ שבמאכל,

(21) ושם: "ביוה"כ .. במנחה קורין בעריות", "שמי שיש עבירות בידו יפרוש מהן, לפי שהעריות עבירה מצויה שנפשו של אדם מחמתן ויצרו תוקפן" (פרש"י. הובא בשו"ע אדה"ז או"ח סתרכ"ב ס"ד).

(22) ושם (ה"ב): "צריך האדם שיכוון לבו וכל מעשיו כולם לידע את השם ברוך הוא בלבד .. כיצד כשישא ויתן .. יעשה דברים האלו כדי שימצא דברים שהגוף צריך להם .. וכן כשיאכל וישתה ויבועל .. ישים על לבו .. להברות גופו ואבריו בלבד", וממשיך (ה"ג) "ישים על לבו שיהא גופו שלם וחזק כדי שתהי' נפשו ישרה לדעת את ה'", ומסיים: "ועל ענין זה צו חכמים ואמרו וכל מעשיך יהיו לשם שמים, והוא שאמר שלמה בחכמתו בכל דרכיך דעהו".

(23) ע"פ לשון הכתוב — קהלת ג, יט.

(24) ראה קונטרס ומעין בתחלתו.

(25) ושם: "המשגל דבר מרוחק ונמאס בתורה זולתי לקיום המין כו'".

(26) שהרי "אפי' הוא צורך הגוף וקיומו וחיותו ממש, אלא שכונתו אינה לשם שמים וכו' נשפע ונמשך ממדריגה השנית שבקליפות וסט"א .. הרשימו ממנו נשאר דבוק בגוף .. ולכן צריך הגוף לחיבוט הקבר וכו'" (תניא פ"דח).

(27) פרשתנו שם, ג.

(28) עקב ח, ג.

ששרשו למעלה מ"מוצא פי גו" שבאדם²⁹. וכשהאדם אוכל לשם שמים — מעלה הניצוץ וגם המאכל למעלה, ונמצא האוכל וכו' משפיע בהמאכל (שמעלהו למעלה) וגם מקבל מהמאכל. משא"כ בממלא תאותו (שאינו מעלה המאכל, ואדרבה כו') — אינו אלא מקבל מהמאכל, ואינו מתעסק אלא בחומריות המאכל, ולא בהניצוץ אלקי (מוצא פי ה') שבו.

ומתיקותו החומרית של המאכל (שבזה מתעסק האדם שממלא תאותו) הרי אינו אלא הפסולת דלמעלה, מים תחתונים (לקו"ת ואתחנן יא, ב³⁰).

וזהו ענין ע"ז דבעל פעור דמתריזין עצמן להמשיך הפסולת כו'³¹ — ירידה ומדריגה פחותה, שאין בה טוב כלל.

וזהו ש"כל האיש אשר הלך אחרי בעל פעור גו" (דברים ד' ג') הוא המנגד וההיפוך ד"ואתם הדבקים גו' חיים גו" (שם ד').

וזהו שראשי הגורמים בזה הי' זמרי³², ודרשו רז"ל שנעשה כביצה המוזרת (סנהדרין פב, ב), היינו היפך ענין ההולדה — שענין ההולדה זהו כח הא"ס שבטבע³³ — והיפך ענין קיום המין כו'; ושם האשה כזבי³⁴, שכזבה באבי' (סנהדרין שם), ע"ד נהרות המכזבין שהם היפך ד"מים חיים"³⁵, היפך ד"ה' אלקים אמת"³⁶, ותורת אמת נתן לנו — כיון שכללות החטא דפעור הוא המנגד וההיפוך ד"ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים גו", כנ"ל.

ה. והנה, העומד בפרץ ומתקן חטא זה היינו דוקא פנחס: הטעם שהתיקון הי' ע"י פנחס דוקא ולא ע"י משה ואלעזר, כי,

(29) ראה ל"ת להאריז"ל עה"פ. לקו"ת צו יג, ב ואילך. ובכ"מ.

(30) ושם: "מים עליונים הוא תענוג עליון, אז תתענג על ה' .. מים תחתונים הם הפסולת תענוגי עוה"ז שנמשכים ע"י הפרסא ורקיע המבדיל בין מים עליונים למים תחתונים" (וראה הערה הבאה).

(31) ראה סנהדרין שבהערה 4. וראה לקו"ת שם, ג: "פעור הוא שם ע"ז, שרצו להמשיך החיות מלמעלה למים התחתונים שהוא תענוגי עוה"ז .. לכן היו מתריזין עצמן להמשיך הפסולת כו'".

(32) פנחס כה, יד. וראה סנהדרין פב, א (הובא בפרש"י פרשתנו כה, ו).

(33) ראה לקו"ת שה"ש מ, א. ד"ה כל הנהנה תרנ"ב. המשך שמח תשמח תרנ"ז.

(34) פנחס שם, טו.

(35) ראה פרה פ"ח מ"ט ובמפרשים.

(36) ירמי' יו"ד, יו"ד.

"מיני' ובי' אבא לישידי בי' נרגא" (סנהדרין לט, ב. שש"ב רפל"א), וזהו פנחס דוקא שהי' מבנות פוטיאל (שמות ו' כה') שפיטם עגלים כו' (ב"ב קט, ב). וגם: פנחס עדיין לא הי' כהן, ולכן יכול הי' לירד למטה לתקן כו' (משא"כ אלעזר וגם משה שהיו כהנים, כדלקמן בפנים).

וכל זה — אף שהמנגד לפעור הוא משה רבינו ע"ה, וכמש"נ (דברים לד' ו') "ויקבור אותו בגי בארץ מואב מול בית פעור", וארז"ל (תוס' סוטה יד, א — בשם מדרש אגדה³⁷) כשפעור עולה ורוצה לקטרג רואה קבורת משה (?³⁸) כו'.

והיינו, כי יש חילוק בין תשובה או תיקון החטא — דהיינו הך (שנעשה ע"י פנחס) או סלוק הקטרוג ושלא לבוא לידי חטא (שנעשה ע"י משה³⁹):

בתשובה ותיקון — הרי אמרז"ל (יומא פו, ב) שצ"ל באותו פרק באותה אשה באותו מקום. ועד"מ בקלקול כלי, צריך לירד למקומה לקחתה ולתקנה. וע"פ פשוט ג"כ בהריגת זמרי וכזבי — שזהו התיקון, וכלשון הכתוב (במדבר כה' יא') "השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו גו'", וכן הוא ג"כ שם יג' ("אשר קנא לאלקיו ויכפר על בני ישראל") — צריך הי' לבוא "אל הקבה"⁴⁰. וכן הוא ג"כ בנוגע להתיקון ברוחניות, שצריך לירד לשם כו'. וכהמעשה דיחידות אדמו"ר האמצעי (קונטרס ל' בהקדמה⁴¹) שהפסיק באמצע קבלת האנשים כו', ואח"כ הסביר שכדי להשיב להשואל דבר תיקון, צ"ל נמצא בעצמו מעין זה בדקות מן הדקות, ואז מוצא עצה.

ולכן נעשה התיקון ע"י פנחס דוקא — שלהיותו מבנות פוטיאל שפיטם עגלים לע"ז, יכול הוא לירד למקום היותר תחתון ולתקנו כו'.

(37) ושם: "בכל שנה ושנה בעת שחטאו ישראל בבנות מואב באותו פרק בית פעור עולה למעלה כדי לקטרג ולהזכיר עון, וכשהוא רואה קברו של משה חוזר ושוקע, שמשה רבינו שקעו בקרקע עד חוטמו, וכל שעה שעולה חוזר ונשקע למקום ששקעו משה רבינו" (וראה לקמן הערה 39).

(38) אולי כוונת רבינו בהסימן שאלה — לדיוק הלשון "רואה קבורת משה", אף ש"לא ידע איש את קבורתו", ועד ש"אף משה רבינו אינו יודע היכן קבור" (סוטה שם).
(39) ומ"ש בסוטה שם "מפני מה נקבר משה אצל בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור" — אולי כוונת רבינו שמדברי המדרש שהובא בתוס' מוכח שקאי (בעיקר) על טילוּק הקטרוג, ולא (כ"כ) על התשובה והתיקון.

(40) פרשתנו כה, ח.

(41) מכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (מסיון תרצ"ה) לאחד מחתניו הרבנים, שנדפס בהקדמה לקונטרס ל' (להג הגאולה י"ב-יג תמוז תרצ"ה) — סה"מ קונטרסים ח"ב ע' 712.

משא"כ לפעול שלא לבוא לזה וכו' 42 — צ"ל ע"י (א) שפלות בעיני עצמו, שזהו היפך ענין מילוי התאווה, (ב) וחבור מדריגה היותר תחתונה בעליונה (היפך ענין הצואה שבעבודת פעור — מדריגה היותר תחתונה, פסולת, שאין בה טוב כלל) מבלי אשר ימצא ראש וסוף.

וזהו: (א) "ונשב בגיא" — שפלות — ומזה נעשה "מול בית פעור" (דברים ג' כט'. לקו"ת ואתחנן שם 43), היינו, שענין השפלות הוא מול והיפך בית פעור, (ב) וענין זה נעשה ע"י משה רבינו ע"ה — שנאמר בו "ויקבור אותו בגי גו' מול בית פעור", שהוא המנגד לפעור כנ"ל — לפי שהוא הוריד שכינה למטה (מדרש רבה בראשית פי"ט, ז. וש"נ), חיבור מדריגה היותר תחתונה בעליונה (היפך ענין הצואה דפעור, כנ"ל).

ולמ"ד (ב"ב קכא, ב, וברשב"ם ותוס' 44) פנחס זה אלי' — הרי ה' מדה כנגד מדה 45 שעל ידו נעשה תיקון עון פעור, צואה, משום שגם התיקון (נוסף על הפעולה שלא לבוא לזה וכו') נפעל ע"י חבור מדריגה היותר תחתונה בעליונה (היפך ענין הצואה) 46, היינו שגם למטה מטה נמצא ניצוץ אלקי קדוש ביותר, הנופל מגבוה כו' 47, וגם בענין זה יש עילוי באלי' אפילו לגבי משה, ולכן נמצא בו מעלה גם לגבי משה רבינו ע"ה, שגופו של משה צריך קבורה, משא"כ אלי' עלה גופו — גשמיות — בסערה השמימה 48.

*

(42) לכאורה הכוונה ב"וכו" — לסלוק הקטרוג.

(43) ושם (בהמשך למ"ש לפנ"ו ש"פעור" מורה על הפסולת דתענוגי עוה"ז, כנ"ל הערה 31): "ולכן הזהיר (משה) ונשב בגיא מול בית פעור, כי גיא היינו בחי' שפלות והכנעה וביטול אליו ית', שהוא מול והיפך בית פעור כו'".

(44) בגמרא שם: "שבעה קפלו את כל העולם כולו, מתושלח כו' אחי' השילוני ראה את עמרם, אליהו ראה את אחי' וכו'". וברשב"ם ובתוס', שהאי תנא לא ס"ל אליהו זה פינחס דא"כ וכו'. — וראה גם מה שציין רבינו באגרות-קודש ח"ג ע' קס.

(45) סנהדרין ז, סע"א. וראה סוטה ה, ב ואילך.

(46) אלא שבחיבור מדריגה היותר תחתונה בעליונה גופא יש ב' אופנים: הפעולה שלא לבוא לזה וכו' — נעשית ע"י המשכת אלקות (גילוי אור עליון) למטה, ענינו של משה שהוריד השכינה למטה; ואילו התיקון — נעשה ע"י שמגלים שגם למטה מטה נמצא ניצוץ אלקי קדוש ביותר, ענינו של אליהו שעלה בגופו השמימה, כדלקמן בפנים, ובהנסמן בהערה 48.

(47) כמשל נפילת החומה, שהאבן שבראש החומה נופלת רחוק יותר (לקו"ת פ' ראה יט, ג. ובכ"מ).

(48) ראה אוה"ת בחוקתי ע' רי. המשך תרס"ו ע' קנח. סה"מ תש"ח ע' 212. ועוד.

ו. ויש להוסיף ולבאר ע"פ פשוט הא דהעומד בפרץ ומתקן הי' פנחס, ולא משה ואלעזר:

ובהקדמה — שאין לומר הטעם משום דהוא (פנחס) הי' שייך לבאים לארץ⁴⁹, דאי משום הא, הרי הי' יכול וראוי יותר להיות ע"י אלעזר, שעל ידו נחלקה הארץ⁵⁰.

גם אין לומר דפנחס נצטיין בשמירת הברית (היפך בתכלית ד"ויחל העם לזנות גו") — דמנא לן הא.

[גם אין לומר (בהמשך להאמור לעיל ע"ד הכפרה והתיקון דעון פעור) דפסק עון פעור לגמרי — דבמדרש הנ"ל (שבכל שנה ושנה פעור עולה לקטרג כו') אינו כן. ומקרא מלא הוא (יהושע כב' יז') "המעט לנו את עון פעור אשר לא הטהרנו ממנו"⁵¹ עד היום הזה⁵²].

ויש לומר, דטענת זמרי (בהביאו את כזבי אצל משה) היתה "אם תאמר זו אסורה, צפורה מי התירה לך" (סנהדרין פב, א. פרש"י פרשתנו כה, ו). וא"כ הי' משה רבינו ע"ה כעין נוגע בדבר, וחשיב כמו שעביד דינא לנפשא⁵³. וה"ה לאלעזר, שג"כ נשא מבנות פוטיאל כנ"ל, וא"כ הי' גם הוא כעין נוגע בדבר. ולכן נעשה זה ע"י פנחס דוקא, כיון שאצלו לא הי' שייך נגיעה בדבר.

[והא דאמרו רז"ל "כדי שיבוא פנחס כו'" (פרש"י שם) ⁵⁴].

ז. ואין להקשות על תירוץ הנ"ל שמשה ואלעזר היו כעין נוגעים בדבר, דגם אצל פנחס שייך נגיעה בדבר כיון שנעשה חלל על ידי זה שנשא אביו מבנות פוטיאל⁵⁵ — דהא בלא"כ הרי לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי⁵⁶ (ובדעת זקנים מבעלי התוס' ⁵⁷).

(49) וכאמור לעיל (ס"ב) שהאפשרות לחטא זה קשורה עם המעבר מהמדבר להכניסה לארץ.

(50) מסעי לד, יז.

(51) "לא נתכפר מכל וכל" (מצו"ד).

(52) ראה גם שיחת י"ג תמוז תשכ"ט, לקו"ש ח"ח ע' 347 הערה 44, שמביא דברי הרג' צובי (צפע"נ עה"פ ר"פ פנחס) בביאור דברי הספרי סוף פרשתנו "שעד עכשיו לא זו כו'", "עומד ומכפר עד עולם" (ותמה עליו שלא הביא המדרש הנ"ל שבתוס' דסוטה).

(53) ראה ב"ק כז, ב. וש"נ.

(54) פיסקא זו — לא השלים רבינו בכת"ק.

(55) ראה רמב"ם הל' איסו"ב פי"ט ה"ה-ו.

(56) זבחים קא, ב.

איתא⁵⁷ דב' דעות בזה, דלחד מ"ד כבר הי' פנחס משוח מלחמה — גיטיין⁵⁸.)

ועוד י"ל, דהא בודאי נתגיירה צפורה, וכן אשת אלעזר, וא"כ נולד פנחס בכשרות (לא רק למ"ד שקודם מ"ת הי' להם דין בני נח, אלא) גם למ"ד דדין ישראל הי' להם גם קודם מ"ת⁵⁹.

ואין להקשות (על זה שצפורה ואשת אלעזר נתגיירו) דהא גיורת אסורה לכהן (יבמות ס, ב), וגם משה רבינו ע"ה (לא רק אלעזר) הי' כהן, וכמארז"ל (זבחים קב, א) ע"פ⁶⁰ "בניו יקראו על שבט הלוי" ש"לא פסקה כהונה אלא מזרעו של משה" (אבל משה, כל ימיו כהן הי') — דקודם מ"ת לא הי' ענין הכהונה שהרי עבודה בבכורות⁶¹, ומשה ואלעזר לא היו בכורים, ולכן מותרים בגיורת. אבל לאחר מ"ת, שנתחדש ענין הכהונה — נאסרו נשותיהם להם (כיון שגיורת אסורה לכהן), וצריכים לגרשם.

ואין לומר שלא נאסרו נשותיהם מדין גרות דהא כל ישראל גרים נעשו במ"ת⁶² — דאינו, דהא בכל זאת גר מעכו"ם שאני, כיון דטעם אסור גיורת לכהן הוא משום "שבאה מן העכו"ם השטופים בזימה"⁶³, ולא שייך זה בכל ישראל⁶⁴.

ובזה מיושב מה שיש להקשות על טענת זמרי, דהא פשיטא דידע זמרי דקודם מ"ת שאני, או דנתגיירה צפורה, ומה אמר ואם תמצו

(57) עה"פ (פנחס כה, יג) "והיתה לו ולזרעו אחריו גו". — ושם: "שיהא משוח מלחמה מכאן ואילך, וזש"ה במלחמת מדין אותם ואת פנחס בן אלעזר הכהן לצבא וכו', מכאן אמרו רז"ל דלא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי .. ועל זה הקשה הר"ר שמואל שהרי משמיני למילואים הי' פנחס משוח מלחמה .. ושמא משם נתן לו להיות משוח מלחמה .. וכאן ניתנה לו הכהונה לכל מילי ולזרעו אחריו".

(58) צ"ע הכוונה, כי, בגיטיין (נט, א) מצינו אצל פנחס תורה וגדולה במקום אחד, "שהי' כהן גדול אחר אביו" (פרש"י שם), ולא נתפרש שם שכבר לפני"ז הי' משוח מלחמה.

וראה זבחים קב, א (ובפרש"י): "חמש שמחות היתה אלישבע יתירה (ביום שהוקם המשכן) .. בן בנה משוח מלחמה" (פנחס .. כדאשכחן במדין כו' (וראה סוטה מג, א)).

(59) הדעות בזה — ראה אנציק' תלמודית ערך אבות (א) ס"ה. וש"נ.

(60) דברי הימים א כג, יד.

(61) ראה זבחים קיב, ב.

(62) ראה יבמות מו, א-ב. כריתות ט, א.

(63) תוד"ה אין — יבמות סא, א.

(64) ראה גם לקו"ש חיי"ח ע' 285 ואילך ובהערות: 5-4, 20.

לומר זו אסורה בת יתרו מי התירה לך כו' — כיון שטענתו היתה שלאחר מ"ת אסורה צפורה למשה מצד איסור גיורת לכהן⁶⁵.

ובאמת צע"ק טעם אלעזר שלא גירש את אשתו שנאסרה עליו מדין גרות. — ואין להקשות על משה, דהא משה בלאה"כ פירש מן האשה⁶⁶. — ואולי מתה אשת אלעזר כבר, או שאשת אלעזר לא היתה גיורת, אם נאמר דאבי אמו של פנחס הי' מיתרו ואם אמו מיוסף (סוטה מג, א⁶⁷), שעפ"ז היתה אמו של פנחס (אשת אלעזר) בת ישראל. ועדיין צ"ע.

ח. עוד י"ל דהריגת זמרי הי' ע"י פנחס דוקא — משום דלא הי' כהן עדיין (שהרי לא נתכהן פנחס עד שהרגו לזמרי, כנ"ל), ואין אצלו איסור טומאה⁶⁸, משא"כ בכהן (משה או אלעזר), דצריך לחשוש שמא ימות זמרי ויבוא לאיסור טומאה.

[ויש לברר הא דהבועל ארמית קנאים פוגעים בו⁶⁹, אם גם כהן מותר לפגוע בו (אף שיטמא עי"ז), אם לאו.

ולהעיר, שגם את"ל דמותר לכהן לפגוע בו — י"ל דבכל זאת "נתעלמה הלכה"⁶⁹, כדי שלא יטמא משה או אלעזר].

ואף דמבואר בתרגום יונתן⁷⁰ דנעשה נס ולא מת מיד (כדי שפנחס לא יטמא) — הרי אין סומכין על הנס⁷¹. ועוד, דבסנהדרין⁷² לא חשיב זה (שלא מת מיד) כנסים שנעשו לו. ויש לומר שגם להש"ס נעשה נס ולא מת מיד, אלא שלא חשיב זה כנסים שנעשו לו, משום דקא סבר פנחס דמת [אף די"ל דגם בלא נס אינו מוכרח דימות תיכף

(65) ראה גם לקו"ש שם ע' 287 ואילך.

(66) שבת פז, א. יבמות סב, רע"א. — וראה לקו"ש שם ע' 288, שאין זו פרישה בעלמא, אלא גירושין (ועיי"ש שאינו מסתפק בתירוק זה, ומסיק באופן אחר).

(67) ושם: "אי אבוא דאימי מיוסף אימי דאימי מיתרו, ואי אימי דאימי מיוסף אבוא דאימי מיתרו".

(68) ראה גם דעת זקנים מבעלי התוס' שבהערה 57, שכיון ש"עד עכשיו לא נתנה כהונה אלא לאהרן ולבניו", אתי שפיר "היאך הרג פנחס את זמרי ונטמא למת" (וראה הערה 73).

(69) סנהדרין שם. הובא בפרש"י פרשתנו כה, ר"ז.

(70) סוף פרשתנו: "נס חדסראי, דאתנטרו כד חיין עד זמן דהליך יתהון בכל משרייתא מן בגלל דלא יסתאב כהנא באהלי דמיתא".

(71) ראה פסחים סד, ב.

(72) פב, ב.

ומיד, קודם יציאת פנחס מן האהל]. וכ"מ קצת בדעת זקנים מבעלי התוס'⁷³.

ט. גם יש להעיר מהא דתלמיד חכם שאמר הלכה כו' אם בשעת מעשה אינו נאמן (יבמות עז, א⁷⁴). ולכאורה, כיון שכאן ה"ז הלכה שאמר פנחס בשעת מעשה (שפנחס "ראה מעשה ונזכר הלכה, אמר לו (למשה) .. לא כך למדתני ברדתך מהר סיני .. קנאין פוגעין בו"⁶⁹) — איך הי' נאמן? אלא דכאן שאני, שאין צורך להאמינו, כיון דמשה ובית דינו קיים, ויאשרו את דבריו.

אלא שכל זה אינו אלא כשהדבר נעשה ע"י פנחס, משא"כ אם הי' נעשה ע"י משה — מי יאשר על ידו.

ואין לומר דגם אם הי' נעשה ע"י משה ישאלו לב"ד — דאיכא למימר דלא יהיו ב"ד נאמנים, דחיישינן שלא ירצו להכחישו, ע"ד דבדיני נפשות מתחילין בקטן, ואין שומעין דברי הגדול אלא באחרונה, דחיישינן שמא לא ירצו השאר לחלוק עליו⁷⁵ [ודוחק, ואינו אלא לחדודי].



(73) שבהערה 57. ושם: "ועוד י"ל דהניחו לזמרי גוסס ולא מת ממש".

(74) ושם (ובפרש"י): "כל תלמיד חכם שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה (קודם שבאת הוראה לידו אמרה ושנאה לתלמידיו בבית המדרש בשם רבו) שומעין לו (בשעת הוראה), ואם לאו אין שומעין לו" (וראה גם לקו"ש שם ע' 290 — באופן אחר).

(75) סנהדרין לב, א — במשנה (ובפרש"י). רמב"ם הל' סנהדרין פ"י ה"ו.